

ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ.— Ἡ ἀναφορὰ τῆς Μαντώσ Μαυρογένη κατὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντη, ὑπὸ Κωνσταντίνου Δ. Τριανταφυλλοπούλου.

Τὸ εἰδύλλιον, τὸ ὁποῖον ἐν μέσῳ τῶν καπνῶν καὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπλέχθη μεταξὺ τῆς Μαντώσ Μαυρογένη καὶ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντη, δὲν εἶναι ἐπαρκῶς ἐξηκριβωμένον.

Ὅ,τι γνωρίζομεν ὀφείλεται εἰς τοὺς ξένους, ἐξ ὧν ἰδίᾳ ὁ Θεόδωρος Blancard εἰς τὸ δῖτομον ἔργον του περὶ τῶν Μαυρογένηδων¹ συστηματικῶς ἠρεῦνήσῃ καὶ ἔφερῃ εἰς φῶς τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν παντοῖαν ἄλλην δρᾶσιν τῆς ὠραίας ἡρωίδος τοῦ Ἀγῶνος.

Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐκστρατείας, εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβε μέρος ἡ Μαντῶ, ἴσως εἰς Φθιώτιδα, ἐγνωρίσθη τὸ πρῶτον μὲ τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην. Σφοδρὸς ἔρωσ ἀνεπτύχθη μεταξὺ των καὶ στενώτεραι, ὡς φαίνεται, σχέσεις ἐπηκολούθησαν, ἀλλὰ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἀγῶνος ἀντὶ γάμου ἐπῆλθε ῥῆξις μεταξὺ των. Κατὰ διήγησιν τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος, ἣν διέσωσεν ὁ Blancard ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Γεωργίου Κοζάκη Τυπάλδου, κατὰ τὸ ἔτος, ὡς εἰκάζω, 1826, ὅταν ἡ Μαντῶ εὕρισκετο εἰς Ναύπλιον, ὀπαδοὶ τοῦ Ὑψηλάντη, φοβούμενοι, φαίνεται, μήπως ὁ γάμος ἤθελεν ἐπιδεινώσει τὴν ἐπισφαλῆ ὑγείαν του, ἐπωφελήθησαν προσωρινῆς ἀπουσίας τοῦ Ὑψηλάντη, συνέλαβον αὐτήν, τὴν ἐπεβίβασαν βία εἰς πλοῖον καὶ τὴν ἀπήλασαν εἰς Μύκονον. Ἐπανελθὼν ὁ Ὑψηλάντης, ἠγανάκτησε μὲν καὶ ἠσθένησεν ἀπὸ τὴν θλίψιν του, ἀλλ' ἐσυγχώρησε τοὺς ὀπαδοὺς του καὶ δὲν εἶδεν πλέον τὴν Μαντῶ.

Ἄλλ' ἡ Μαντῶ ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον. Τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1827 φθάνει εἰς Τροιζήνα, ὅπου συνεδρίαζεν ἡ Γ'. Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἣτις μόλις πρὸ ὀλίγου, κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἐν Ἐρμιόνη συνεδρίαν, εἶχεν ἀποκαταστήσῃ τὸν Ὑψηλάντην εἰς τὰ ἀξιώματα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ δίκαια τοῦ πολίτου, ὧν εἶχε στερηθῆ πρὸ ἔτους ὑπὸ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ διακοπείσης Συνελεύσεως, ὡς ἀντιταχθεὶς τότε ἐντόνως εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ τεθῆ ἡ Ἑλλάς ὑπὸ μόνῃ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν.

Εἰς τὰς συνεδρίας τῆς Τροιζήνος παρίσταται εἰς τὸ ἀκροατήριον, μόνῃ ἀντιπρόσωπος τοῦ γυναικείου φύλου, ἡ Μαντῶ Μαυρογένη, ἐπιδιώκουσα ἐπιμόνως ὠρισμένον σκοπόν, ὃν γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἀναμνήσεων τοῦ Νικολάου Δραγούμη. Ἡ Μαντῶ εὕρισκετο τότε εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας της, τριανταδύο περίπου ἐτῶν-ὁ Ὑψηλάντης δὲν ἦτο ἐμὴ τριαντατεσσάρων-, ἀλλ' ἡ φημισμένη καλλονὴ της εἶχεν ἤδη ἀρχίσει νὰ μαραίνεται ἀπὸ τὰς παντοίας κακουχίας.

¹ THÉODORE BLANCARD, Les Mavroyéni, Histoire d'Orient (de 1700 à nos jours), Paris 1909, δύο τόμοι. Περὶ τῆς Μαντώσ πραγματεύεται εἰς τὸν δεῦτερον τόμον σ. 285-381.

«Καὶ ἐκ τῶν ἀκροατῶν, λέγει ὁ Δραγούμης¹, μία μόνον γυνή, ἡ ἀντιστράτηγος Μαντῶ Μαυρογένους, ἥτις πωλήσασα τὰ ἐν Μυκόνῳ ὑπάρχοντα αὐτῆς ὤρμησεν εἰς τὸ πεδῖον τοῦ ἀγῶνος, φοροῦσα μέλαιναν ἐσθῆτα χρυσοπάρυφον καὶ πῖλον εὐρωπαϊκόν, οὐχὶ βεβαίως τοῦ τελευταίου συρμοῦ, καὶ διὰ νευμάτων αἰτουμένη τὴν ἀνάγνωσιν τῆς οὐδέποτε ἀναγνωσθείσης κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἀναφορᾶς, ἐφαίνετο προοιωνιζομένη τὸν χρόνον, καθ' ὃν οἱ κοινωνικοὶ τῆς Δύσεως θεσμοί, ἔμελλον νὰ κατισχύσωσι τῆς ἀπειροκάλου αὐστηρότητος τῆς Ἀσίας».

Περὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης, ἣν ὁ Δραγούμης μνημονεύει ὡς κοινῶς γνωστόν τι ἔγγραφον, τοῦτο μόνον διεσώθη, ὅτι περιεῖχε σφοδρὸν κατηγορητήριον κατὰ τοῦ Ὑψηλάντη, ἴσως δὲ καὶ ὑπαινιγμὸν περὶ ἀνεπανορθώτου κακοῦ, ὅπερ φέρεται προκύψαν ἐκ τῶν σχέσεών των, ἀλλ' αἱ πληροφορίες αὗται δὲν προέρχονται εἰμὴ ἐκ στοματικῆς παραδόσεως. Αὐτὸ τὸ κείμενον τῆς ἀναφορᾶς παραμένει ἄγνωστον. Ὅλοι αἱ ἐπίμονοι προσπάθειαι τοῦ Blancard πρὸς συλλογὴν αὐθεντικῶν εἰδήσεων, ὡς καὶ αἱ προσεκτικαὶ ἔρευναι, ἅς τῇ παρακλήσει αὐτοῦ ἐνήργησεν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βουλῆς ὁ Ραγκαβῆς, ἀπέβησαν ἄκαρποι.

Εὐρίσκομαι νῦν εἰς θέσιν καὶ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν μεταγενεστέραν κατὰ τοῦ Ὑψηλάντη ἀναφορὰν τῆς Μαντῶς, ἥτις κατὰ τὸ περιεχόμενον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπῆρξε διάφορος τῆς προηγουμένης. Ἡ δευτέρα αὕτη ἀναφορὰ ὑπεβλήθη διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης πρὸς τὸν Κυβερνήτην Ἰωάννην Καποδίστριαν τὸ ἔτος 1830. Αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑποβληθὲν κείμενον τῆς ἀναφορᾶς δὲν διεσώθη, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς δυνάμεθα εὐχερῶς νὰ τὸ ἀνασυγκροτήσωμεν ἐκ τῆς γνωμοδοτήσεως, ἣν δίδει ἐπ' αὐτῆς ὁ Κερκυραῖος νομικὸς Ἰωάννης Γεννατᾶς, Ὑπουργὸς τότε τῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ γνωμοδότησις εὑρηται εἰς τὰ Πρωτόκολλα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδίστρια, τὰ ὅποια εὐτυχῶς ἀνήκουν εἰς ἐκεῖνα τὰ πολύτιμα στοιχεῖα μελλοντικῆς ἐρεύνης τῆς πατρῆου ἡμῶν ἱστορίας, ἅτινα διέσωσεν ὁ κ. Βλαχογιάννης εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους.

Εἰς τὸ πρωτόκολλον τῶν εἰσερχομένων ἐγγράφων τοῦ ἔτους 1830 σημειοῦται ἡ ἐξῆς περίληψις:

Μαντῶ Μαυρογένη, τὴν 6 Μαΐου 1830, πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα. Παρακαλεῖ νὰ διαταχθῇ ἢ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεία νὰ στείλῃ τὰ ἔγγραφα τῆς εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτλ. Γραμματείαν διὰ νὰ θεωρηθῇ ἢ ὑπόθεσίς της.

Ἐπὶ τῶν εἰσερχομένων ἐγγράφων σημειοῦται κατὰ τὸ κρατοῦν τότε σύστημα, ἡ παρατήρησις ἢ, ἂν τὸ ἔγγραφον εἶναι αἰτήσεις, γνωμοδότησις τοῦ ὑπουργοῦ, ἥτις ὑπε-

¹ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ, Ἱστορικαὶ Ἀναμνήσεις, 2, 37. Τὸ τέλος τῆς περικοπῆς ἀποδίδεται ἐσφαλμένως εἰς τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν παρὰ Blancard II 360.

βάλλετο πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Κυβερνήτην πρὸς ἔγκρισιν, καὶ εἶτα ὡς ἀπόφασις, ἀνεκοινοῦτο, κατὰ τὰς περιστάσεις, εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον.

Ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως γνωμοδοτεῖ ὡς ἑξῆς ὁ Γεννατᾶς :

Ἐὰν τῶ ὄντι ἔχει ὁμολογίαν, ἔνεκα τῆς ὁποίας ὁ Κοσ Δ. Ὑψηλάντης δέχεται νὰ πληρώσῃ ὅσα ζητήσῃ ἢ Κυρία Μαντώ, ἐὰν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος δὲν τὴν νυμφευθῇ, ὅποια δικαιώματα δύναται ἐξ αὐτῆς νὰ πηγᾶσουν ;

Νὰ τὴν νυμφευθῇ ; Καὶ ἢ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δύναται νὰ βιάσῃ γάμον ;

Ἐὰν δὲν εἶναι ἀπλῆ συμφωνία, ἀλλὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν προᾶξιν τῆς παρθενοφθορίας, ποίαν δύναμιν ἔχει ἢ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ;

Εἴτε πολιτικῶς εἴτ' ἐγκληματικῶς ὀφείλει νὰ λαλήσῃ.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δὲν ἐκτείνεται εἰς τὰ πολιτικὰ ἀποτελέσματα οὔτε εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ἐγκαλέσεις.

Ἐὰν ἢ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ἤθελεν ἀποφασίσῃ πολιτικῶς, ὁποία Πολιτικὴ ἀρχὴ χρεωστῆ τὴν ἐκτέλεσιν ; Ὡσαύτως καὶ ἐγκληματικῶς.

Διὸ ἢ ἀπαίτησις τῆς ἀναφερομένης εἶναι ὅλως διόλου ἀπαράδεκτος.

Ἐὰν θέλῃ συμβιβασμόν, ἄς γενῇ· πλὴν ἢ αὐτὴ Κυβέρνησις νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τὰ καθήκοντα τοῦ Δικαστικοῦ Κλάδου, τοῦτο δὲν δύναται νὰ τὸ κάμῃ.

Γνωμοδοτῶ

Νὰ διευθυνθοῦν τὰ ἔγγραφα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεῶν διὰ νὰ προᾶξῃ τὰ δέοντα.

Ὁ Ὑπουργὸς σκέπτεται ὡς ἑξῆς :

Ἡ ἀναφορὰ τῆς Μαντῶς περιέχει γεγονότα, ἅτινα θεμελιοῦν ἢ ἀγωγὴν ἀποζημιώσεως ἢ μὴνυσιν ἢ καὶ ἀμφότερα, ἀλλ' ἢ αἵτησις αὐτῆς νὰ κριθῶσι ταῦτα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν εἶναι ἀβάσιμος.

Ἐὰν μὲν θέλῃ ἢ αἰτούσα νὰ ζητήσῃ ἀποζημιώσιν ἀπὸ τὸν Ὑψηλάντην (διότι τέλεισι γάμου δυνάμει τῆς ὑποσχέσεως δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ), τότε πρέπει νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἐὰν πάλιν ζητῇ τὴν ποινικὴν αὐτοῦ δίωξιν, πρέπει νὰ ὑποβάλλῃ μὴνυσιν ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου : « Εἴτε πολιτικῶς εἴτ' ἐγκληματικῶς ὀφείλει νὰ λαλήσῃ ».

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ, ἥς τὴν κρίσιν ζητεῖ ἢ ἀναφερομένη, δὲν ἔχει δικαστικὴν δικαιοδοσίαν οὔτε ὡς πρὸς τὸ ἐν οὔτε ὡς πρὸς τὸ ἕτερον αἵτημα, διὰ ταῦτα ἢ αἵτησις κρίνεται ἀπαράδεκτος.

Τὸ ἔγγραφον εἶναι σπουδαιότατον. Ὅχι μόνον διότι συμβάλλει εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ τότε ἐφαρμοζομένου δικαίου, ἀλλὰ καὶ διότι ρίπτει φῶς εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο

τούτων προσωπικοτήτων τοῦ Ἀγῶνος, πληροῦν μᾶλλον ἢ ἤττον τὸ ἐκ τῆς βραχείας ἀναμνήσεως τοῦ Δραγούμη παραμένον κενόν.

Ἡ Μαντῶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης δι' ἐγγράφου ὁμολογίας του ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν νὰ τὴν νυμφευθῆ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἄλλως νὰ πληρώσῃ ποινικὴν ρήτραν ἢ πρόστιμον ὅσον ἤθελεν ὀρίσει ἡ Μαντῶ, καὶ εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον πρὸ παντὸς ἀναφέρεται ὁ ὑπουργὸς παραπέμπων τὴν αἰτοῦσαν εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια.

Ποινικαὶ ρῆτραι διὰ τὴν περίπτωσιν ἀθετήσεως μνηστείας δὲν εἶναι ἀσυνήθεις κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν, ἐξ ἧς σώζονται πλείονα συμβόλαια, συνωμολογημένα ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν γονέων τῶν μνηστῶν. Εἶχαν δὲ αὗται καὶ ἔχουν καὶ σήμερον πλήρη ἰσχύν, διότι τὸ κῦρος αὐτῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, τὸ ἀνεγνώρισεν ἡ Νεαρὰ 18 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, περιληφθεῖσα εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον.

Καὶ ἐπιστολάς μὲν τοῦ Ὑψηλάντου κατεῖχεν ἡ Μαντῶ, τὰς ὁποίας οὗτος μετὰ τὴν ρῆξιν τῆς μνηστείας φέρεται ἀφαιρέσας¹ διὰ τῆς ὑπηρετρίας της, ἄδηλον ὅμως ἂν πράγματι εἶχεν οὗτος ἐκδώσει καὶ ἔγγραφον ὑποσχετικὸν ποινικῆς ρήτρας. Ἴσως ἡ Μαντῶ, ἰσχυριζομένη τοῦτο ρητῶς ἐν τῇ ἀναφορᾷ της, ἤθελε νὰ συγκαλύψῃ τὸ γεγονὸς τῆς παρθενοφθορίας, τὸ ὁποῖον αὐτὴ μὲν δὲν τὸ ἐπεκαλεῖτο, ὡς φαίνεται καὶ εἶναι εὐεξήγητον, ὁ ὑπουργὸς ὅμως ἐν τῇ νομικῇ ἐκτιμῆσει τοῦ περαιτέρω περιεχομένου τῆς ἀναφορᾶς τὸ μνημονεύει ὡς ἐὰν προϋπετίθετο τοῦτο γνωστὸν καὶ κοινολογημένον. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τῆς παρθενοφθορίας ἀναφέρεται ὁ ὑπουργὸς, παραπέμπων τὴν ἀναφερομένην εἰς τὰ ποινικὰ δικαστήρια.

Ἡ παρθενοφθορία, ἀπλῶς καὶ μόνον ὡς τιοαὐτὴ ἄνευ ἄλλου τινος στοιχείου, ἐμφανίζεται, κατὰ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ ὑπουργοῦ, ὡς γεγονὸς ἱκανὸν νὰ θεμελιώσῃ ποινικὴν δίωξιν, τοῦτο δὲ εἶναι ἀκριβὲς διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διότι εἰς τὸ ἰσχύον Ἀπάνθισμα τῶν Ἑγκληματικῶν εἶχε περιληφθῆ ἐκ τοῦ Προχείρου τοῦ Ἀρμενοπούλου ὁ εἰς τὸ Δευτερονόμιον ἀναγόμενος νόμος *duc aut dota*, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ προικίσεως ἢ χρηματικῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ θύματος τὸ Ἀπάνθισμα κατεδίκαζε τὸν ἔνοχον εἰς χρηματικὴν ποινὴν πεντήκοντα γροσίων ὑπὲρ τοῦ Ὀρφανοτροφείου.

Ἡ διάταξις αὕτη κατὰ τὴν τότε νομολογίαν δὲν προϋποθέτει μνηστειαν ἢ ὑπόσχεσιν γάμου, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὁποίας συγκατετέθη ἡ κόρη εἰς τὴν ἐκπαρθένευσιν, ἀλλὰ προϋποθέτει ἀπλῶς ὅτι ἡ παρθένος συγκατετέθη «ἀπὸ ἀφροδισιακῆν λύσ-

¹ Ἐπιστολαὶ ἀνήκουν κατὰ κυριότητα εἰς τὸν παραλήπτην (πρβλ. Πανδ. 47, 2, 14 § 17), ἐπὶ μνηστείας ὅμως, λυθείσης ταύτης, ὑπόκεινται εἰς διεκδίκησιν ἐκ μέρους τοῦ ἀποστελλαντος αὐτὰς μνηστοῦ, ἐπειδὴ ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος τῶν ὑπὸ μνηστῶν πρὸς ἀλλήλους ἀποστελλομένων ἐπιστολῶν τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐξυπακουομένην διαλυτικὴν αἴρεσιν, ἐὰν ἤθελε λυθῆ ἡ μνηστεία. Οὕτω λύεται τὸ ζήτημα ὑπὸ τῆς σημερινῆς γαλλικῆς νομολογίας, ἡ λύσις δὲ αὕτη εὐσταθεῖ, νομίζω, καὶ κατὰ τὸ ἰδικόν μας δίκαιον.

σαν». Οὕτω γνωμοδοτεῖ ὁ Γεννατᾶς ἐπὶ ἀναφορᾶς κάποιου Σακελλαρίου, ὅστις, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1830 καταδικασθεὶς ἀπὸ τὸ Ἐκκκλησιολογικὸν Δικαστήριον «ἢ νὰ νυμφευθῆ τὴν ἐπιβουλεύθεισαν καὶ παρθενοφθορεῖσαν κόρην ἢ νὰ πληρώσῃ (εἰς αὐτὴν) φοίνικας 400», παραπονεῖται ὅτι δὲν ἔπρεπε εἰμὴ νὰ καταδικασθῆ νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον γρόσια 50. Ὁ Γεννατᾶς ἐπεξηγεῖ ὅτι καλῶς κατεδικάσθη, διότι κατὰ τὰ δεδομένα τῆς ἀποφάσεως «ἐπατήθη ἢ συγκατάθεσις τῆς κόρης μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ὑποσχέσεως γάμου» καὶ τούτου ἕνεκα δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν τὸ Ἀπάνθισμα, ἀλλ' ἄλλος νόμος.

Εἶναι προφανές ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν «τοῦ ἄλλου νόμου» τὰ πολιτικὰ Δικαστήρια, ἐπιδιμάζοντα ἀποζημίωσιν εἰς τὴν ἐπὶ ὑποσχέσει γάμου φθαρεῖσαν κόρην, ἐφήρμοζον εὐρυτάτην ἔννοιαν τοῦ ἀστικοῦ ἀδικήματος, ἐμπνεόμενα ἀπὸ ἰδέας τοῦ φυσικοῦ δικαίου¹. Παρόμοιον δικαίον μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κατώρθωσε νὰ διαπλάσῃ παρ' ἡμῶν ἡ νομολογία διευρύνουσα τὸν Ἀκουῖλιον νόμον συμφώνως ἄλλως καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου.

Τὰς ὑποθέσεις τῆς παρθενοφθορίας παρακολουθεῖ ὁ Γεννατᾶς μὲ ἰδιαιτέραν στοργήν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος δι' ἐγγράφου πρὸς τὸ Πρωτόκλητον τῆς Κάτω Μεσσηνίας, ὡς ποινικὸν Δικαστήριον, ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν του, πῶς εἶχεν ἀπορριφθῆ μὴνυσις ἐπὶ παρθενοφθορία, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ κόρη, ἥτις, φαίνεται, εἶχε καταστῆ καὶ ἔγκυος, δὲν εἶχεν ἀποδείξει τὴν παρθενίαν τῆς: «Νομίζει τὸ Δικαστήριον, λέγει ὁ ὑπουργός, ὅτι χρειάζεται νὰ δώσῃ ἢ ἐγκαλοῦσα γυνὴ ἀπόδειξιν τῆς παρθενίας τῆς καὶ νὰ μὴν προὔποτεθῆ οὕσα τιμὰ κόρη, ὡς τοιαύτη ἀνεγνωρισμένη μέχρι τῆς δημοσιότητος τῆς καταισχύνης τῆς;»

Περαιτέρω τις ἐνέργεια τῆς ὑποθέσεως τῆς Μαντῶς δὲν προκύπτει κατὰ τὰς ἐρεῦνας μου ἐκ τῶν πρωτοκόλλων τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης. Ὡς πρὸς τοῦτο ὅμως τὸ σημεῖον πρέπει νὰ ἐρευνηθῶν καὶ τὰ πρωτόκολλα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Διότι ὅπως εἶδομεν, ὁ Ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης, μολονότι κρίνει τὴν αἴτησιν τῆς Μαντῶς ἀπαράδεκτον, ὅμως γνωμοδοτεῖ νὰ παραπεμφθῆ αὕτη εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεῖαν «διὰ νὰ πράξῃ τὰ δέοντα». Ἀλλὰ τί «δέοντα» ἠδύνατο νὰ πράξῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὅπερ μάλιστα διηύθυνεν, ἂν δὲν πλᾶνωμαι, ὁ ἴδιος ὑπουργός; Ἐὰν δὲν πρόκειται περὶ κενῆς φράσεως ἐξ ἐκεῖνων εἰς ἃς ἀρέσκειται ὁ Γεννατᾶς, πρέπει νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἡ παραπομπὴ ἔγινε μὲ τὴν ἐλπίδα συμβιβασμοῦ, περὶ οὗ καὶ κάμνει λόγον ὁ ὑπουργός εἰς τὴν γνωμοδότησίν του, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ διευθετηθῆ εἰρηνικῶς ἡ διαφορά, ἄνευ ἀγωγῆς ἢ μὴνυ-

¹ Ἴδε τὰ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς εἰς μελέτην μου: Αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δικαίου τῆς περιόδου 1910-1926, *Ἐπιτηρίδις Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν*, ἔτος πρῶτον, 1927, ἔκδ. Γ. Βασιλείου σ. 234 ἐπ.—Ἐτι μᾶλλον προστατευτικὸν δικαίον εἰσάγει ὁ ἐν Σχεδίῳ ἑλληνικῶς Ἀστικῶς Κώδιξ, Ἐνοχικὸν Δίκαιον, 1935, ἄρθρον 549 καὶ σ. 252 ἐν τέλει.

σεως, εις ἃς πιθανώτατα δὲν ἤθελεν ἢ δὲν ἦτο εις θέσιν νὰ καταφύγη ἡ Μαντώ. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δηλαδὴ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπέμβῃ πατρικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ λάβῃ βοήθημά τι ἡ Μαντώ, ἥτις κατετρέχετο κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὑπὸ πείνας, μὴ διασώσασά τι ἐκ τῆς μεγάλης περιουσίας της, ἣν εἶχε θυσιάσει εἰς τὸν Ἀγῶνα. Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, εἰς ἣν παρεπέμπετο ὁ φάκελλος, ἦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ναυπλίας, πρὸς ὃν ὁ Γεννατᾶς ἐν ἔτος βραδύτερον διαβιβάζει ἄλλην ὑπόθεσιν παρθενοφθορίας μὲ τὴν διαφανομένην παράκλησιν νὰ ἀρνηθῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἄδειαν γάμου, ὃν ὁ ἔνοχος ἐπρόκειτο νὰ τελέσῃ μετ' ἄλλης κόρης, εἰς τρόπον ὥστε ἐμμέσως νὰ ἐξαναγκασθῇ οὗτος νὰ ἱκανοποιήσῃ χρηματικῶς τὴν παθοῦσαν.

Μᾶλλον ὅμως φαίνεται ὅτι ἡ Μαντῶ Μαυρογένη κατὰ τὸν ἄνισον ἀγῶνα, ὃν μετὰ τόσης ἐπιμονῆς καὶ παρησίας ἤρχισε, θὰ ἀπέβαλε σὺν τῷ χρόνῳ πᾶσαν ἐλπίδα, ἕως ὅτου ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντη, ἐπελθὼν μετὰ διετίαν περιήπου, ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν θλιβερὰν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΗ ΜΕΛΩΝ

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ.— Ἡ ἐμφάνισις τῆς ἥβης εἰς τοὺς νέους ἐν Ἑλλάδι,* ὑπὸ

Γ. Θ. Σακελλαρίου. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ἐξαρχοπούλου.

Σκοπὸς τῆς ἐρεύνης ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἐξακριβωσις τοῦ χρόνου τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἥβης εἰς τοὺς Ἑλληνας νέους.

Μέθοδον ἐρεύνης ἠκολουθήσαμεν τὴν τοῦ *ψυχολογικοῦ ἐρωτηματολογίου*¹.

Ἐποικείμενα.— Τὰ κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην ἐρευνηθέντα ἄρρενα Ὑ² ἀνῆρχοντο εἰς 1000, ἐξ ὧν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν πορισμάτων ὑπελογίσθησαν ἀκριβῶς 961, ἡλικίας 12—22 ἐτῶν. Ἦσαν δὲ ταῦτα μαθηταὶ τοῦ Β' καὶ Γ' Γυμνασίου ἀρρένων Θεσσαλονίκης, φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Διδασκαλείου Θεσσαλονίκης.

Ὡς κριτήρια πρὸς διάγνωσιν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἥβης ἐχρησιμοποιήθησαν αἱ ὑπ' ἀριθ. 8, 11 καὶ 12 ἐρωτήσεις τοῦ ἐκ 52 ἐν συνόλῳ ἐρωτήσεων πρὸς ἔρευναν τῆς ὄλης ἐφηβικῆς ἡλικίας καταρτισθέντος ψυχολογικοῦ ἐρωτηματολογίου. Εἶναι δὲ αἱ ἐρωτήσεις αὗται αἱ ἐξῆς:

* G. SAKELLARIOU.—The Appearance of Puberty in Greek Boys.

¹ Ἐκ τοῦ Ψυχολογικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

² Πρὸβλ. *Πρακτικὰ Ἀκαδημίας*, 11, σ. 232 καὶ ΕΜΜ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ Σχολικὴ Ὑγιεινὴ ἔκδ. γ', σ. 117, 326 καὶ Σ. ΔΟΝΤΑ, *Φυσιολογία*, 2, 1930, σ. 589, 455.

² Γ' = Ἐποικείμενα, τὰ ἐξετασθέντα ἄτομα.